

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΘΡΟΝΟΣ
ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

ΟΜΙΛΟΥΝ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Εύχαριστίαι

Τό Οίκουμενικόν Πατριαρχεῖον εύχαριστεῖ τούς ἐκλεκτούς ἐρευνητάς, Ἐλληνας καὶ Ρώσους, οἱ ὅποιοι διά τῆς ἀδιαβλήτου ἐπιστημονικῆς συνεισφορᾶς των συνέβαλαν εἰς τήν ἀποκατάστασιν τῆς Ἰστορικῆς ἀληθείας περὶ τῆς σχέσεως τῆς Ἑκκλησίας τῆς Οὐκρανίας πρός τήν Μητέρα Ἑκκλησίαν της.

“Ολας ἴδιαιτέρως εύχαριστεῖ τὸ Μορφωτικόν “Ιδρυμα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἐλλάδος καὶ τὸν Προϊστάμενον τοῦ Ἰστορικοῦ καὶ Παλαιογραφικοῦ Ἀρχείου του, διακεκριμένον Ἰστορικόν, φιλόλογον καὶ παλαιογράφον κ. Ἀγαμέμνονα Τσελίκαν, διότι ἔθεσαν εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Οίκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς τό πρωτότυπον καὶ τήν μεταγραφήν των τά ἀρχαῖα ἀντίγραφα τῶν κρισίμων Πατριαρχικῶν καὶ Συνοδικῶν Ἐγγράφων περὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἑκκλησίας Οὐκρανίας πρός τά Πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μόσχας κατά τόν ιζ' αἰῶνα.

Τέλος, εύχαριστεῖ θερμῶς τόν λογιώτατον ἐρευνητήν κ. Κωνσταντίνον Βετόσνικωφ, ὁ ὅποιος ἔθεσεν εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Οίκουμενικοῦ Πατριαρχείου τάς πολυτίμους γνώσεις του περὶ τοῦ θέματος.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΘΡΟΝΟΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ ΟΜΙΛΟΥΝ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μελέτης χορηγήσεως αὐτοκεφάλου ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος στήν Οὐκρανίᾳ, διατυπώθηκαν ἀπόψεις, ἀκόμη καὶ ἀπό ἐκπροσώπους θεσμικῶν φορέων, διὰ τῶν ὅποιων ἀμφισβητεῖται τὸ κανονικόν δικαίωμα τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινούπολεως νά προβῇ σέ μία τέτοια ἐνέργεια. Ως κύριον ἐπιχείρημα προβάλλεται τό ὅτι ἡ Οὐκρανία «ἀποτελεῖ κανονικόν ἔδαφος τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας» καὶ, κατά συνέπειαν, μία τέτοια ἐνέργεια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου θά ἀποτελοῦσεν «εἰσπήδησιν» εἰς ξένην ἐκκλησιαστικήν δικαιοδοσίαν.

Κατόπιν τούτου, κρίνεται ἀναγκαῖον ὅπως τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ὑπενθυμίσῃ πρός πάντας τήν ίστορικήν καὶ κανονικήν ἀλήθειαν ως πρός τήν σχέσιν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινούπολεως πρός τήν Ἐκκλησίαν τῆς Οὐκρανίας, ὅπως αὐτή προκύπτει ἀπό τά σωζόμενα ἐπίσημα ἔγγραφα, τά ὅποια, δυστυχῶς, εἴτε ἀγνοοῦνται εἴτε σκοπίμως ἀποκρύπτονται γιά εύνοήτους λόγους.

Ἡ σχέσις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινούπολεως πρός τήν Ἐκκλησίαν τῆς Οὐκρανίας. Σύντομος ίστορική ἀναδρομή

Ὅπως εἶναι εἰς ὅλους γνωστόν, οἱ Οὐκρανοί, καθώς καὶ ὄλοι οἱ λαοί, οἱ καταγόμενοι ἐκ τῶν ἀρχαίων Ρώς, ὁφείλουν τήν χριστιανικήν πίστιν καὶ τήν Ὁρθοδοξίαν των εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Περιπτεύει νά γίνη ἐδῶ λόγος διὰ τά γνωστά εἰς ὄλους ίστορικά γεγονότα, τά ὅποια ὡδήγησαν εἰς τόν βαπτισμόν τῶν κατοίκων τοῦ περί τό Κίεβον κράτους τοῦ Βλαδιμήρου τόν δέκατον αἰῶνα καὶ τήν μετά ταῦτα ἐξάπλωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς ὄλοκληρον τήν περιοχήν τῆς Κιεβινῆς Ρωσίας. Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἀποτελεῖ τήν μητέρα Ἐκκλησίαν ὄλοκλήρου τοῦ Οὐκρανικοῦ λαοῦ, ὅπως καὶ ὄλων τῶν Ρώσων, Λευκορρώσων καὶ ἄλλων λαῶν τῆς εὐρυτέρας περιοχῆς.

Ἡ Μητρόπολις Ρωσσίας ἀναγράφεται εἰς τά ἀρχαῖα ἐπίσημα συνταγμάτια τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως, παραδείγματος χάριν εἰς τήν Διατύπωσιν τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (11ος αἰ.).¹, ὡς ἔξηκοστή ἐπαρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἡταν ἀρχικῶς ἐνιαία ὑπό τόν τίτλον «Κιέβου καί πάσης Ρωσσίας» μέ εἶδον τό Κίεβον. Ἐπειτα οἱ μητροπολῖται Κιέβου μετέφεραν τήν κατοικίαν των εἰς Βλαδίμηρον καί τέλος εἰς Μόσχαν, εἶχαν ὅμως πάντοτε ὡς κανονικήν ἔδονταν των τήν πόλιν τοῦ Κιέβου. Περί τά μέσα τοῦ 15ου αἰῶνος, ἡ Μητρόπολις Κιέβου διεσπάσθη εἰς δύο κατόπιν ἐκλογῆς τοῦ Μητροπολίτου Ἰωνᾶ ἐν Μόσχᾳ (1448) καί τοῦ Γρηγορίου, ὑπό τόν ἐνωτικόν Πατριάρχην Γρηγόριον Μάμμαν (1458). Ο Μητροπολίτης Γρηγόριος ἐπέστρεψεν ἀργότερον εἰς τήν Ὁρθοδοξίαν καί ἔγινε δεκτός ἀπό τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην Διονύσιον Α' (1470), ἐνῷ εἰς τήν Μόσχαν τό 1561 ἐγκατεστάθη νέος Μητροπολίτης, ὁ Θεοδόσιος, χωρίς συνεννόησιν μετά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Μετά τήν ἀνύψωσιν τῆς Μητροπόλεως Μόσχας εἰς Πατριαρχείον ἐπί Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ιερεμίου Β' (1589), ἡ Μητρόπολις Κιέβου ἐξακολουθοῦσε νά τελῆ ὑπό τούς Οἰκουμενικούς Πατριάρχας, οἱ δόποιοι ἀσκοῦσαν ἐποπτείαν εἴτε διά μέσου πληρεξουσίων Ἐξάρχων εἴτε αὐτοπροσώπως, ὅπως συνέβη τό 1589, ὅταν ὁ Πατριάρχης Ιερεμίας Β' ἐπεσκέφθη τό Κίεβον καί καθήρεσε τόν Κιέβου Ὀνησιφόρον, ὡς δίγαμον, καθώς καί ἄλλους ἐνόχους κληρικούς, ἔχειροτόνησε δέ Κιέβου τόν Μιχαήλ (Ραγόζα). Ἐπί πλέον, ἐκύρωσε καί εὐλόγησε τήν Ἀδελφότητα τῶν Θεοφανείων (Βογοιαβλένσκη), ἡ ὅποια μετετράπη μετά ταῦτα εἰς Ἀκαδημίαν, καί διέταξε τήν σύγκλησιν ἐπαρχιακῆς Συνόδου Οὐκρανίας.

Άλλα ἡ πλέον, ἵσως, σημαντική προσφορά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Οὐκρανίας ὑπῆρξεν ὅταν ἡ Ἐκκλησία αὐτή εἶχε πλήρως ἐκλατινισθῆ καί προσχωρήσει μετά τῶν ἐπισκόπων της εἰς τήν Ούνιαν. Τότε (1620) ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἔξουσιοδότησε τόν Ιεροσολύμων Θεοφάνη νά μεταβῇ εἰς τήν Οὐκρανίαν, ὅπου καί ἔχειροτόνησεν Ὁρθοδόξους ἐπισκόπους, ἀνασυνέστησε τήν ἐπαρχιακήν Σύνοδον τῆς Οὐκρανίας καί ἐξέλεξε τόν οἰκεῖον Μητροπολίτην μέ τήν ἐπικύρωσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἡ χειροτονία τῶν ἰεραρχῶν τῆς μητροπόλεως Κιέβου

¹ J. Darrouzès, Notitiae episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae, Paris, 1981, σ. 388.

ἀπό τόν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων δέν ἐσήμαινε, βεβαίως, ὅτι ἡ μητρόπολις ὑπετάχθη εἰς τό Πατριαρχεῖον του.

Όταν τό 1654 ἡ Οὐκρανία ἐνώθηκε πολιτικῶς με τήν Ρωσσίαν, ἄρχισε νά ύποκινεῖται ζήτημα καί ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως τῆς περιοχῆς αὐτῆς μέ τό Πατριαρχεῖον Μόσχας. Οἱ μητροπολῖται, ὅμως, οἱ ἐπίσκοποι, ὁ κλῆρος, οἱ εὐγενεῖς καί ὄλος ὁ λαός τῆς Οὐκρανίας ἀπέκρουναν ἐντόνως τήν ἔνωσιν. Μάταιες ἦταν καί οἱ προσπάθειες τῆς Ρωσίας νά ἀποκτήσει τήν μητρόπολιν Κιέβου τό 1684 ἀπό τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη Ἰάκωβο. Ο Κιέβου Σίλβεστρος καί οἱ διάδοχοί του Διονύσιος, Ἰωσῆφ καί Ἀντώνιος, παρά τάς πιέσεις, δέν ἐδέχθησαν νά χειροτονηθοῦν ἀπό τόν Πατριάρχην Μόσχας. Μόνον ὁ διάδοχος αὐτῶν Γεδεών, τό 1685, παρεπείσθη νά δεχθῇ τήν χειροτονίαν του ἀπό τόν Πατριάρχην Μόσχας Ἰωακείμ, ἀλλά καί τότε πολυπληθῆς Σύνοδος, ἡ ὅποια συνῆλθεν εἰς τό Κίεβον, ἐκήρυξεν ἄκυρον τήν ἐκλογήν καί παράνομον τήν χειροτονίαν, διότι ἔγινεν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ή ἐνέργεια αὐτή τοῦ πατριάρχου Μόσχας συνιστοῦσε σοβαρὸν κανονικὸν ἀδίκημα. Προαγωγή ἐπισκόπου ξένης ἐπαρχίας εἰς μητροπολίτην ἀνευ συναινέσεως τοῦ οἰκείου Πατριάρχου ἀπετέλει παραβίασιν ἰερῶν κανόνων, ὅπως: ΛΕ' τῶν Ἀποστόλων, ΣΤ' τῆς Α' Οἰκουμενικῆς, ΙΓ' καί ΚΒ' ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου, ΙΕ' ἐν Σαρδικῇ Συνόδου. Παραλλήλως, ἡ πρᾶξις αὕτη ἐσήμαινε διείσδυσιν εἰς ξένην ἐπαρχίαν, καταδικαστέαν συμφώνως πρός τούς κανόνας: Β' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ΙΓ' καί ΚΒ' ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου, Γ' ἐν Σαρδικῇ. Ή ἀρπαγὴ ξένης ἐπαρχίας καταδικάζεται ωητῶς ὡς παραβίασις τῶν παλαιῶν δικαίων τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπό κανόνας ὅπως οἱ: Η' τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ΛΘ' τῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Πενθέκτης Συνόδου.

Κατόπιν τούτων, ὁ Γεδεών καί οἱ ἐν Μόσχᾳ κατενόησαν ὅτι τίποτε δέν ἦτο δυνατόν νά γίνῃ χωρίς τήν ἔγκρισιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί ἔστρεψαν ὅλην τήν προσπάθειάν των εἰς τό νά πεισθῇ (ἢ ἐξαναγκασθῇ) ὁ τότε Οἰκουμενικός Πατριάρχης Διονύσιος Δ' νά ἀναγνωρίσῃ τήν χειροτονίαν τοῦ Γεδεών. Τήν ὅλην προσπάθειαν πρός τόν σκοπόν αὐτόν ἀνέλαβεν ἐκ μέρους τῶν βασιλέων καί τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ρωσίας ὁ πρέσβης Νικήτας Ἀλεξέγιεφ, ὁ ὅποιος μετέβη εἰς τήν Ἀδριανούπολιν, ὅπου παρεπιδημοῦσεν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Διονύσιος Δ'. Τά τῶν διαπραγματεύσεων καί τῶν παρασκηνιακῶν ἐνεργειῶν ἔξιστορεῖ εἰς τήν Δωδεκάβιβλόν του ὁ ἐκεῖ

ἐπίσης τότε παρεπιδημῶν Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, ὁ ὅποιος, λόγω τῶν προσωπικῶν του σχέσεων με τήν βασιλικήν οἰκογένειαν, διεδραμάτισεν οὐσιαστικόν ρόλον εἰς τάς συνομιλίας.

Τό ἀποτέλεσμα τῶν συνομιλιῶν καί διαπραγματεύσεων αὐτῶν ἀποτυπώνεται εἰς τήν Πατριαρχικήν καί Συνοδικήν «Πρᾶξιν» ἢ «Γράμμα ἐκδόσεως» τοῦ Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1686, τήν ὅποιαν ὑπέγραψεν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Διονύσιος Δ' καί ἡ περί αὐτόν Άγια καί Ἱερά Σύνοδος, καθώς καί ἄλλοι Μητροπολῖται τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τό ἀρχικόν πρωτότυπον τῆς «Πρᾶξεως» αὐτῆς ἔχει καταστραφῆ, σώζονται ὅμως, ἐκτός τῶν ρωσσικῶν μεταφράσεων, καί ἑλληνικά αὐθεντικά ἀντίγραφα τῆς ἐποχῆς Πατριαρχίας Καλλινίκου Β', (1688, 1689-1693, 1694-1702), ἀπό τά ὅποια τό ἀρχικόν ἑλληνικόν κείμενον ἔχει μέ ασφάλειαν ἀποκατασταθῆ². Σώζεται ἐπίσης τό ἑλληνικόν πρωτότυπον τοῦ Γράμματος πού ἀπέστειλεν εἰς τούς βασιλεῖς τῆς Ρωσσίας Ἰωάννην καί Πέτρον καί τήν Πριγκίπησαν Σοφίαν ὁ Πατριάρχης Διονύσιος Δ', δημοσιευμένον εἰς τήν Συλλογήν τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως τό 1826³.

Τά δύο αὐτά κρίσιμα κείμενα, δηλαδή ἡ Πατριαρχική καί Συνοδική «Πρᾶξις» τοῦ 1686, ὅπως ἀποκαταστάθηκε σήμερα ἀπό ρωσσους ἴστορικους στήν ἀρχική της μορφή, καί τό πρωτότυπον Γράμμα τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου Δ' πρός τούς ρωσσους βασιλεῖς, παρατίθενται αὐτούσια εἰς τό Παράρτημα τοῦ παρόντος. Σώζονται, βεβαίως, καί ἄλλα ἐπίσημα ἐγγράφα διά τό θέμα τοῦτο, ἐκ τῶν ὅποιων μόνον ἔνα εἰς ἑλληνικόν ἀντίγραφον καί τά λοιπά εἰς ρωσσικάς μεταφράσεις τῆς ἐποχῆς, μεταξύ τῶν ὅποιων ἐπίσημες μεταφράσεις τοῦ ρωσικοῦ Υπουργείου Ἐξωτερικῶν, πού διατηροῦνται εἰς τά ἀρχεῖα του, καθώς καί ἄλλα, προφανῶς καὶ αὐτά σέ ἐπίσημες μεταφράσεις, σέ χειρόγραφα τῆς συλλογῆς «Ικόνα», πού περιέχει διάφορα κείμενα ἀφορῶντα τό Πατριαρχεῖον Μόσχας⁴.

Περιττόν νά τονισθῇ ὅτι τό πρῶτον ἀπό τά κείμενα αὐτά, τό ὅποιον ἀποτελεῖ ὅχι μόνον Πατριαρχικόν, ἀλλά καί Συνοδικόν

² В. Г. Ченцова (V. G. Tchentsova), Синодальное решение 1686 г. о Киевской митрополии, *Древняя Русь. Вопросы медиевистики* 2 [68] (2017) 100-102.

³ Собрание государственныхъ грамотъ и договоровъ, хранящихся въ государственной коллегии иностранныхъ дѣлъ, Часть четвертая, Москва, 1826, с. 514-517.

⁴ Архив Юго-Западной России, Часть 1, Том V, Киев, 1859, с. 166-193.

ἔγγραφον, ὑπερτερεῖ εἰς κανονικήν καί νομικήν ἀξίαν, καί πρέπει νά προτιμᾶται κάθε ἄλλου ώς ή γνησία ἔκφρασις τῆς βουλήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὅπου, τυχόν, ὑπάρχουν διαφοραί.

Τί προκύπτει ἀπό τήν μελέτην τῶν Κειμένων;

Από τήν μελέτην τῶν δύο αὐτῶν θεμελιωδῶν κειμένων, καί κυρίως τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς «Πρᾶξεως» ή, ἀκριβέστερον, «Γράμματος Ἐκδόσεως» προκύπτουν τά ἔξης:

1. Ἡ ύπαγωγή τῆς Μητροπόλεως Κιέβου ἔγινε «τρόπῳ συγκαταβατικῷ» καί «οἰκονομικῷ», λόγω τῶν συγκεκριμένων ίστορικῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, «διὰ τε τό τοῦ τόπου ὑπερβάλλον διάστημα καί διά τάς συμβαινούσας ἀναμεταξύ τῶν δύο βασιλειῶν μάχας», ἐνεκα τῶν ὁποίων «ό ἐχθρός τῆς ὁρθῆς καί ἀληθοῦς καί ἀγίας καί ἀμωμήτου πίστεως τῶν ὁρθοδόξων χριστιανῶν ζιζάνια καί ἀκάνθας ἐγκατέσπειρε μεταξύ τοῦ σίτου, ἵτοι τῆς ὁρθοδοξίας, καί κινδυνεύει ταύτην ὑποχείριον ἔξειν τοῖς ἀλλοτρίοις καί ἐναντίοις φρονήμασι». Τόν προσωρινόν χαρακτῆρα τῆς κατ' οἰκονομίαν καί συγκατάβασιν διευθετήσεως, τήν ὁποίαν προβλέπει ἡ Πατριαρχική καί Συνοδική «Πρᾶξις» τοῦ 1686, μαρτυρεῖ ρητῶς καί ὁ λόγιος διαπρεπῆς Πατριάρχης Ιεροσολύμων Δοσίθεος, τοῦ ὁποίου ὁ ρόλος εἰς τάς σχετικάς διαπραγματεύσεις ὑπῆρξεν, ώς ἐλέχθη, καίριος, ὅταν γράφῃ ὅτι ἐδήλωσεν εἰς τόν μεσολαβητήν πρέσβην Νικήταν Ἀλεξιοβίτσην: «νά δοθῇ ... τό Κίεβον ἐπιτροπικῶς τῷ Μοσχοβίᾳς διά τήν κατέχουσαν τυραννίδα, ἔως ἡμέρας ἐπισκέψεως θείας».⁵

2. Ὁπως προκύπτει ἀπό τήν Πατριαρχικήν καί Συνοδικήν «Πρᾶξιν» τοῦ 1686, τό νόημα τῆς «ύπαγωγῆς» τῆς Μητροπόλεως Κιέβου εἰς τόν Πατριάρχην Μόσχας συνίστατο, κατ' οὐσίαν, μόνον εἰς τήν ἄδειαν τῆς χειροτονίας τοῦ Μητροπολίτου Κιέβου: «ἴνα ἡ ἀγιωτάτη ἐπαρχία Κιέβου εἴη ὑποκειμένη ὑπό τοῦ ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς μεγάλης καί θεοσώστου πόλεως Μοσχοβίας, χειροτονεῖσθαι δηλαδή μητροπολίτην Κιέβου ἐν αὐτῇ ἡνίκα παρεμπέσῃ χρεία». Ἡ ἐπεξήγησις («δηλαδή») ἔξηγει τό νόημα τοῦ «ὑποκειμένη». Ἡ πρᾶξις λέγει ρητῶς : « ἡ ὑποταγὴ τῆς

⁵ Δοσιθέου, Πατριάρχου Ιεροσολύμων, Ιστορία περὶ τῶν ἐν Ιεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων, Βιβλ. 11, § 28, ΤΟΜΟΣ ΣΤ', (ἐκδ. Βασ. Ρηγοπούλου), 1983, σ. 240

μ(ητ)ροπόλ(εως) ταύτης Κιόβου ἀνετέθη ὑπὸ τὸν ἀγιάτατον π(ατ)ριαρχικὸν τῆς Μοσχοβίας θρόνον », δηλαδή ὁ Πατριάρχης Μόσχας μπορεῖ νά χειροτονεῖ τόν μητροπολίτην Κιέβου ἐξ ὄνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, καὶ μόνον. Τὰ σωζόμενα σέ Ἑλληνικά ἀντίγραφα ἔγγραφα λέγουν : «δοθῆναι ἄδειαν ... χειροτονεῖν », «... κ(αὶ) διδόντος οἰκονομικῶς ἐκείνῳ τὴν τοιαύτην ἄδειαν ». Τό μόνον σωζόμενον εἰς πρωτότυπον ἔγγραφον (Γράμμα πρός τούς βασιλεῖς) λέγει ωρτῶς : « ὁ μακαριώτατος Πατριάρχης Μοσχοβίας ... ἔχῃ ἐπ’ ἄδειας χειροτονεῖν Κιόβου Μητροπολίτην», δηλαδή ὁ Πατριάρχης Μόσχας μπορεῖ νά προβαίνει εἰς χειροτονίαν μητροπολίτου Κιέβου μέ ἄδεια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Τό ὅτι δέν πρόκειται περὶ πλήρους ἐκχωρήσεως τῆς ἐπαρχίας Κιέβου εἰς τόν Πατριάρχην Μόσχας εἶναι ἐμφανές ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ «Πρᾶξις» (α) στερεῖ ἀπό τόν ἐν λόγῳ Πατριάρχην τό δικαίωμα νά ἐκλέγῃ τόν Μητροπολίτην Κίεβου, καὶ (β) ὑποχρεώνει τόν ἑκάστοτε Μητροπολίτην Κιέβου νά μνημονεύῃ τόν Πατριάρχην Κωνσταντινούπολεως «ἐν πρώτοις» κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν. Ή σημασία τῶν δύο αὐτῶν ὅρων εἶναι ἀνάγκη νά τονισθῇ.

3. Ή δοθεῖσα εἰς τόν Πατριάρχην Μόσχας ἄδεια νά χειροτονῇ Μητροπολίτην Κιέβου καὶ μόνον ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐκλέγεται ἀπό τόν κλῆρον καὶ τόν λαόν τῆς ἐπαρχίας Κιέβου, ὑποδηλώνει σημαντικόν βαθμόν αὐτονομίας καὶ αὐτοτελείας τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, τήν ὅποιαν αὐτονομίαν δέν παραχωρεῖ ὁ Πατριάρχης Μόσχας ώς οίονεί κυριαρχης τῆς ἐν λόγῳ περιοχῆς, ἀλλά ὑποχρεοῦται νά ἀποδεχθῇ ώς ὅρον, τόν ὅποιον θέτει ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης καὶ τόν ὅποιον εἶναι ὑποχρεωμένος νά τηρήσῃ. Ο Πατριάρχης Μόσχας, κατά τόν ὅρον τοῦτον, δέν ἔχει τό δικαίωμα νά προβῇ εἰς συγχώνευσιν ἥ διαμελισμόν ἥ κατάργησιν τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς. Άποκλείεται δηλαδή ἥ διοικητική ἀπορρόφησίς της ἀπό τό Πατριαρχεῖον Μόσχας.

4. Ή ύποχρέωσις τοῦ ἑκάστοτε Μητροπολίτου Κιέβου νά μνημονεύῃ «ἐν πρώτοις» κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν, τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην ἀποτελεῖ τήν πλέον σαφῆ ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ἐπαρχία Κιέβου δέν ἐδόθη εἰς τό Πατριαρχεῖον Μόσχας ώς κανονικόν ἔδαφός του. Ή κατά τό «ἐν πρώτοις» τῆς Θείας Λειτουργίας μνημόνευσις τοῦ ὄνόματος τοῦ Πατριάρχου δηλώνει τήν κανονικήν ἐξάρτησιν τοῦ μνημονεύοντος καὶ δέν ἀποτελεῖ ἀπλῆν εὐχητικήν ἔκφρασιν ἥ φιλοφρόνησιν. Εἰς τήν συγκεκριμένην μάλιστα

Πατριαρχικήν καί Συνοδικήν «Πρᾶξιν», αἰτιολογεῖται ρητῶς ό ὅρος τῆς μνημονεύσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ ως «πηγῆς καὶ ἀρχῆς» τῶν ὑποκειμένων εἰς αὐτόν ἀρχιερέων. Ἐνῷ τό μνημόσυνον τοῦ Πατριαρχοῦ Μόσχας, μετά ἀπό ἐκείνο τοῦ Κωνσταντινούπολεως, ἀποδίδεται εἰς τήν ἴδιότητα αὐτοῦ ως «γέροντος καὶ προεστῶτος», δηλαδὴ εἰς τήν πνευματικήν σχέσιν τοῦ χειροτονουμένου πρός τόν χειροτονήσαντα αὐτόν⁶. Πρέπει νά ἐπισημανθῇ ὅτι ἡ Πρᾶξις περὶ τοῦ ἐν Βενετίᾳ μητροπολίτου Φιλαδελφείας, ἡ ὅποια τοῦ παραχωρεῖ ἄδειαν χειροτονίας τῶν ἀρχιερέων Κεφαλληνίας καὶ Κυθήρων, ὁρίζει καί τήν μνημόνευσιν τοῦ Φιλαδελφείας ὑπό τῶν χειροτονουμένων ἀπό αὐτόν ἀρχιερέων, χωρίς νά ὑποδηλοῖ τοῦτο ὅτι ὁ Φιλαδελφείας γίνεται κυρίαρχος αὐτῶν. Κατ' ἀναλογίαν καί ἡ μνημόνευσις τοῦ Πατριαρχοῦ Μόσχας ὑπό τοῦ Κιέβου μετά τόν Κωνσταντινούπολεως δέν ὑποδηλοῖ καμίαν παραχώρησιν δικαιοδοσίας εἰς αὐτόν. Διά τούς λόγους αὐτούς ὁ ρῶσσος ἐρευνητής Vadim Mironovich Lurie⁷, ὁ ὅποιος ἔμελέτησε τά σχετικά πρός τήν Μητρόπολιν Κιέβου συνοδικά ἔγγραφα τοῦ 1686, καθώς καὶ ἄλλοι ρῶσσοι ἰστορικοί, κατέληξαν εἰς τό συμπέρασμα ὅτι οἱ ὅροι αὐτοί ἔχουν σαφῶς ως σκοπόν τήν διατήρησιν τῆς κανονικῆς ἔξουσίας τοῦ Κωνσταντινούπολεως ἐπί τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου⁸.

5. Τό δικαίωμα, τό ὅποιον δίδεται ἀπό τόν κυριάρχην ἀρχιερέα εἰς ξένους ἀρχιερεῖς νά χειροτονοῦν κληρικούς εἰς τήν ἐπαρχίαν του, εἶναι κανονικόν καὶ συνηθέστατον ἀκόμη καὶ σήμερον, ὅταν αὐτό γίνεται με τήν ρητήν ἄδειαν τοῦ οἰκείου ποιμενάρχου, χωρίς τοῦτο νά σημαίνῃ ἐκχώρησιν κανονικοῦ ἐδάφους. Αὐτό ἀκριβῶς ὑποδηλώνει καὶ ἡ Πατριαρχική καὶ Συνοδική «Πρᾶξις» τοῦ 1686, ὅταν προβλέπη, ὅπως κληρικοί καὶ λαϊκοί τῆς ἐπαρχίας Κιέβου «ἔχωσιν ἄδειαν, ως καλή καὶ κατά τούς κανόνας ἐπικρατήσασα συνήθεια», νά ἀποστέλλουν τόν ἐκλεγέντα ἀπό αὐτούς ὑποψήφιον Μητροπολίτην Κιέβου εἰς τόν Πατριαρχην Μόσχας πρός χειροτονίαν. Πρόκειται, δηλαδὴ, περὶ ἐπ'

⁶ Οἱ ὅροι «γέρων» καὶ «προεστώς» προέρχονται ἀπό τήν μοναστηριακήν ὁρολογίαν καὶ δηλώνουν πνευματικήν σχέσιν. Βλ. Παντελεήμονος Καρανικόλα, Κλείς Ορθοδόξων Κανονικῶν Διατάξεων, 1979, σ. 298-299.

⁷ Λυρье, В., *Русское православие между Киевом и Москвой* очерк истории русской православной традиции между XV и XX веками, Москва, 2009.

⁸ Βλ. K. Vetochnikov, «La “concession” de la métropole de Kiev au patriarche de Moscou en 1686: Analyse canonique», *Proceedings of the 23rd International Congress of Byzantine studies, Belgrade, 22–27 August 2016 : Round Tables*, Editors Bojana Krsmanović, Ljubomir Milanović, Belgrade 2016, p. 780-784.

ἀδείᾳ τοῦ κυριάρχου ἀρχιερέως παραχωρήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς χειροτονίας ἀρχιερέως ὑπαγομένου εἰς τήν δικαιοδοσίαν του πρός ἄλλον ἀρχιερέα⁹.

6. Η ἐκχωρησις ἀπό τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Διονύσιον Δ' πρός τὸν Πατριάρχην Μόσχας τῆς ἀδείας νά χειροτονῇ τὸν ἔκαστοτε Μητροπολίτην Κιέβου ἔγινε διά συνοδικοῦ «Γράμματος Ἐκδόσεως», τίτλου, τὸν ὅποιον ἔχουν ὅλα τὰ σχετικά ἔγγραφα, καὶ τὸν ὅποιον φέρει καί τό κυριώτερον ἐξ αὐτῶν. Οὗτος «ἔκδοσις» εἶναι τεχνικός καὶ σημαίνει κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ «ἄδειαν», καὶ εἰς τήν συγκεκριμένην περίπτωσιν, ἀδειαν χειροτονίας ἢ μεταθέσεως. Δέν πρόκειται, συνεπῶς, περὶ «Πράξεως» ἢ «Τόμου» ἐκχωρήσεως κανονικοῦ ἐδάφους εἰς ἄλλην αὐτοκέφαλον Ἑκκλησίαν ἀπό τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅπως συνέβη εἰς περιπτώσεις χορηγήσεως αὐτοκεφαλίας (π.χ. πρός τάς Ἑκκλησίας Ἑλλάδος, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Γεωργίας, Πολωνίας, Αλβανίας, Τσεχίας καὶ Σλοβακίας), καθώς καὶ ἐκχωρήσεως συγκεκριμένων περιοχῶν εἰς ἄλλην αὐτοκέφαλον Ἑκκλησίαν (βλ. π.χ. τήν ἐκχωρησιν εἰς τήν Ἑκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τῶν Ιονίων νήσων, τῆς Θεσσαλίας, ἢ τῆς Διασπορᾶς τὸ 1908 καὶ τήν ἐπαναφοράν της εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὸ 1922). Οὐδέποτε ἐδόθη τμῆμα κανονικοῦ ἐδάφους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς ἄλλην αὐτοκέφαλον Ἑκκλησίαν διά «Γράμματος Ἐκδόσεως». Καί ἡ ἀνύψωσις τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἰς Πατριαρχεῖον, με τήν ὅποιαν καθορίζονται καὶ τά ὅρια τῆς δικαιοδοσίας του, διά τῆς ἐκδόσεως Τόμου ἔγινε¹⁰. Εάν ἥθελε τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον νά ἐκχωρήσῃ κανονικόν ἐδαφός του (τήν Οὐκρανίαν) εἰς τό Πατριαρχεῖον Μόσχας, θά ἔχρησιμοποιεί ἔγγραφον ἀνάλογον ἐκείνου τό ὅποιον ἐξέδωσεν εἰς ὅλας τάς ἄλλας περιπτώσεις.

⁹ Ο Πατριάρχης Δοσίθεος προέτεινε κατά τάς διαπραγματεύσεις ὡς πρότυπον τοὺς κανόνας Αγκύρας 13, Αντιοχείας 10 καὶ Ζ' Οἰκ. 14. Πλησιέστερον χρονικῶς πρός τήν «Πρᾶξιν» τοῦ 1686 παράδειγμα χορηγήσεως ἀδείας πρός χειροτονίαν εἶναι τό χρυσόβουλον τοῦ 1651, μέ τό ὅποιον ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης δίδει ἀδειαν εἰς τόν Μητροπολίτην Φιλαδελφείας Αθανάσιον Βαλεριανόν, διαμένοντα εἰς τήν Βενετίαν, νά χειροτονῇ τόν Κεφαλληνίας καὶ τῶν Κυθήρων λόγω τῶν ἐχθροπραξιῶν μεταξύ Βενετίας καὶ Όθωμανῶν, αἱ ὅποιαι δέν ἐπέτρεπαν τήν χειροτονίαν αὐτήν ἀπό τόν Μονεμβασίας (περίπτωσις ἀνάλογος πρός ἐκείνην τοῦ Κιέβου τό 1686). Τό χρυσόβουλον αὐτό ἔχει, κατά τούς ἐρευνητάς, πολλάς ὄμοιότητας πρός τήν «Πρᾶξιν» τοῦ 1686 καὶ, ἵσως, ἀπετέλεσε τό πρότυπον διά τήν σύνταξιν τοῦ ἔγγραφου περὶ τῆς μητροπόλεως Κιέβου. Βλ. V. G. Tchentsova, σ. 94 ἐξ.

¹⁰ Βλ. Καλλινίκου Δεληκάνη, *Ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*, Τομ. Γ', 1905, σ. 24: «Συνοδικόν Χρυσόβουλον ἡ Τόμος ...»

Πάντα ταῦτα μαρτυροῦν ὅτι ἡ Πατριαρχική καί Συνοδική «Πρᾶξις» τοῦ 1686 εἶχε τό νόημα, τό ὅποιον περιγράφει ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἰεροσολύμων Δοσίθεος, ὁ ὅποιος καί ἐγνώριζε τά πράγματα ἐκ πρώτης χειρός ὡς μέτοχος τῶν γενομένων διαπραγματεύσεων:

«νά εῖναι ἐπαρχία μέν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως
ἐπιτροπευομένη δέ παρά τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου
Μοσχοβίας»¹¹,

καί τοῦτο, κατά τόν ἴδιον Πατριάρχην, «διά τήν κατέχουσαν τυραννίδα, ἔως ἡμέρας ἐπισκέψεως Θείας», δηλαδή ἄχρι καιροῦ.

Ἡ μέχρι σήμερον κατάστασις

Τό τί συνέβη μετά τό 1686 εἶναι εἰς ὅλους γνωστόν. Τό Πατριαρχεῖον Μόσχας οὐδέποτε ἐτήρησε τούς ὅρους τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς «Πράξεως» τόσον ὡς πρός τόν τρόπον ἐκλογῆς τοῦ Μητροπολίτου Κιέβου (ἀπό τόν κληρον καί τόν λαόν τῆς περιοχῆς του), ὅσον καί ὡς πρός τήν μνημόνευσιν «ἐν πρώτοις» τοῦ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπό τόν ἑκάστοτε Μητροπολίτην Κιέβου κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν. **Διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ, καί κυρίως τῆς πραξικοπηματικῆς καταργήσεως τοῦ μνημοσύνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπό τόν ἑκάστοτε Κιέβου, ἡ de jure ἐξάρτησις τῆς Μητροπόλεως Κιέβου (καί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας) ἀπό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον κατέστη αὐθαιρέτως προσάρτησις καί συγχώνευσις τῆς Οὐκρανίας με τό Πατριαρχεῖον Μόσχας.**

Όλα αὐτά συνέβησαν εἰς μίαν χρονικήν περίοδον κατά τήν ὅποιαν ὁ Οἰκουμενικός Θρόνος, δεινῶς δοκιμαζόμενος, ἀδυνατοῦσε «ἔνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων νά ἄρῃ τήν φωνήν αὐτοῦ κατά τῶν τοιούτων αὐτοβούλων ἐνεργειῶν»¹². Άλλα «τό ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατον οὐ βεβαιοῦται τῇ χρονίᾳ παραδρομῆ», κατά γενικόν ἀξίωμα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἀναγνωριζόμενον καί ἀπό τούς ίερούς κανόνας¹³.

¹¹ Βλ. V. G. Tchentsova (ἀνωτ. σημ. 2), σ. 98.

¹² Βλ. Κυζίκου Καλλινίκου (Δεληκάνη), «Ἡ αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία Πολωνίας», *Ἐκκλησία*, 1924, σ. 6

¹³ Αὐτόθι.

Ἡ Ἑκκλησία τῆς Οὐκρανίας δέν ἔπαυσε νά ἀποτελῇ *de jure* κανονικόν ἔδαφος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ μετά 30 ἔτη παραγραφή, ἡ ὅποια προβλέπεται ἀπό τοὺς κανόνας 17 τῆς Δ' καὶ 25 Στ' (Πενθέκτης) Οἰκουμενικῶν Συνόδων δέν δύναται νά ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν, διότι οἱ κανόνες αὐτοί ὄμιλοῦν περὶ τῶν «ἀγροικιῶν» ἢ «ἐγχωρίων» παροικιῶν καί ὅχι περὶ ἐπισκοπῶν ἢ μητροπόλεων. Ἐπ' αὐτοῦ συμφωνοῦν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι ἑρμηνευταί τῶν κανόνων τούτων¹⁴.

Τοῦτο ἐγνώριζε πάντοτε τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, παρά τήν «ἔνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων» ἐπιδειχθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἀνοχήν τῶν αὐθαιρέτως τετελεσμένων ὑπό τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας. Αὐτό ἀπεδείχθη εἰς τήν περίπτωσιν χορηγήσεως ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου αὐτοκεφαλίας εἰς τήν Ἑκκλησίαν τῆς Πολωνίας κατά τό ἔτος 1924. Εἰς τόν σχετικόν Τόμον ρητῶς ἀναφέρεται ὅτι ἡ περιοχή τοῦ Κιέβου, εἰς τήν ὅποιαν ὑπήγετο καί ἡ Πολωνία, οὐδέποτε ἔπαυσε νά ἀνήκῃ εἰς τήν κανονικήν δικαιοδοσίαν τῆς Ἑκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καθώς καί ὅτι οἱ ὅροι τῆς Πράξεως τοῦ 1686 οὐδέποτε ἐτηρήθησαν ἀπό τό Πατριαρχεῖον Μόσχας.

Συμπεράσματα

Ἄπο τήν μελέτην τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, ὅπως αὐτά διεσώθησαν ἢ ἀποκατεστάθησαν ἀπό τήν ίστορικήν ἔρευναν, ὅχι μόνον Ἑλλήνων ἀλλά καί Ρώσσων ἔρευνητῶν, προκύπτει ὅτι:

1. Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον οὐδέποτε παρεχώρησε τήν Μητρόπολιν Κιέβου, διά νά ἀποτελῇ κανονικόν ἔδαφος τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας. Τά κανονικά ὅρια τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ρωσσίας καθωρίστησαν, ὅταν ἡ Ἑκκλησία αὐτή ἀνυψώθη εἰς Πατριαρχεῖον τό 1589, καί οὐδέποτε μεταβλήθηκαν διά Πατριαρχικοῦ ἢ Συνοδικοῦ Τόμου. Η Μητρόπολις Κιέβου δέν περιλαμβάνεται μέσα εἰς τά ὅρια αὐτά. Κάθε γεωγραφική περιοχή ἐκτός τῶν ὅριων, τά ὅποια διαγράφονται ἀπό τόν Τόμον τῆς αὐτοκεφαλίας οἰασδήποτε Όρθοδόξου Ἑκκλησίας, εύρισκεται ἐκτός τοῦ κανονικοῦ ἔδαφους της, ὅπως ἀκριβῶς προβλέπεται διά κάθε αὐτοκέφαλον Ἑκκλησίαν.

¹⁴ Βλ. Ράλλη – Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Τεράν Κανόνων*, II, 1852, σ. 259 ἐξ. καί 361.

2. Η Μητρόπολις Κιέβου (καί ὅλη ἡ σημερινή Οὐκρανία) ὑπῆρξεν ἀπό τήν ἵδρυσίν της ἐπαρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κατέχουσα ἀρχικῶς τήν προσήκουσαν θέσιν εἰς τό Συνταγμάτιον, ἐνῶ ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης ἐλάμβανε τήν χειροτονίαν του ἀπό τόν Πατριάρχην Κωνσταντινούπολεως ἀδιακόπως μέχρι τόν 17ον αἰῶνα. Ο δεσμός τῆς Ἑκκλησίας τῆς Οὐκρανίας μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἦταν τόσον ἰσχυρός ὥστε, καί μετά τήν πολιτικήν ἔνωσιν τῆς περιοχῆς μέ τήν Μόσχαν τό 1654, κάθε προσπάθεια τοῦ Πατριάρχου Μόσχας νά χειροτονήσῃ τόν Μητροπολίτην Κιέβου νά συναντᾶ τήν σφοδράν ἀντίδρασιν τοῦ κλήρου καί τοῦ λαοῦ τῆς Οὐκρανίας.

Ἡ πραξικοπηματική χειροτονία τοῦ Γεδεών ὡς Μητροπολίτου Κιέβου ἀπό τόν Πατριάρχην Μόσχας Ἰωακείμ τό 1685 συνήντησε καί πάλιν τήν ἀντίδρασιν τοῦ κλήρου καί τοῦ λαοῦ τῆς Μητροπόλεως. Μόνον ὅταν ὁ τότε Οἰκουμενικός Πατριάρχης Διονύσιος Δ' ὑπό ἰσχυράν πίεσιν παρεχώρησε τό ἔτος 1686 τήν ἄδειαν εἰς τόν Πατριάρχην Μόσχας νά χειροτονῇ τόν ἐκάστοτε Μητροπολίτην Κιέβου, ὁ κλῆρος καί ὁ λαός τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀπεδέχθη τήν χειροτονίαν τοῦ Γεδεών καί τῶν μετέπειτα διαδόχων του ἀπό τόν Πατριάρχην Μόσχας.

3. Τά ἐπίσημα ἔγγραφα, ἐπί τῆ βάσει τῶν ὅποιων ἐδόθη αὐτή ἡ ἄδεια πρός τόν Πατριάρχην Μόσχας, εἶναι ἥδη γνωστά, καί ἀποκαλύπτουν ὅτι:

α) Τό ἔγγραφον, διά τοῦ ὅποίου ἐδόθη ἡ ἄδεια αὐτή εἰς τόν Πατριάρχην Μόσχας χαρακτηρίζεται καί ὀνομάζεται εἰς ὅλα τά ὑπάρχοντα ἐπίσημα κείμενα ὡς «Γράμμα ἐκδόσεως» («ἐκδόσεως φημί γράμματος»), τό ὅποιον, εἰς τήν τεχνικήν ὁρολογίαν τῆς ἐποχῆς ἀλλά καί σήμερον, δηλώνει χορήγησιν ἄδειας πρός τέλεσιν χειροτονίας ἡ ἄλλης κανονικῆς πράξεως, οὐδέποτε δέ χρησιμοποιεῖται κατά τήν πλήρη ἐνσωμάτωσιν κανονικοῦ ἐδάφους εἰς ἄλλην αὐτοκέφαλον Ἑκκλησίαν.

β) Συμφώνως πρός ὅλα τά ὑπάρχοντα ἔγγραφα, ἡ ἄδεια χειροτονίας τοῦ Μητροπολίτου Κιέβου ἀπό τόν Πατριάρχην Μοσχοβίας ἐδόθη «οἰκο-νομικῶς», «διά τήν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην», ἥτοι «τό ὑπερβάλλον τοῦ τόπου διάστημα καί τάς ὁσημέραι ἐπισυμβαινούσας μεταξύ τῶν δύο βασιλειῶν μάχας». Ἐνεῖχε, δηλαδή, ἡ ἄδεια αὐτή προσωρινόν χαρακτήρα καί ἵσχυεν, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχαν οἱ λόγοι, διά τούς ὅποίους ἐδόθη.

γ) Ό χαρακτηρισμός τῆς Μητροπόλεως Κιέβου ως «ύποκειμένης» ύπό τὸν Πατριάρχην Μόσχας, ἡ ὅποια ἀπαντᾶ εἰς τὸ κείμενον τῆς «Πράξεως», ἐπεξηγεῖται ἀμέσως ἀπό τὸ ἴδιον τὸ Κείμενον, ὅτι σημαίνει **δηλαδή** «χειροτονεῖσθαι μητροπολίτην ἐν αὐτῇ (τῇ Μητροπόλει Κιέβου)» ύπό τοῦ Πατριάρχου Μόσχας. Ο σκοπός καὶ τὸ νόημα τῆς Πράξεως συνίστανται εἰς τὴν «ἀδειαν» τελέσεως τῆς χειροτονίας τοῦ Μητροπολίτου Κιέβου ἀπό τὸν Πατριάρχην Μόσχας, καὶ ὅχι εἰς τὴν ἐκχώρησιν κανονικοῦ ἔδαφους εἰς αὐτόν. Αὐτό καὶ μόνον ἦτο, ἄλλωστε, τὸ αἴτημα πρός τὸν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ὅπως τὸ κατανοεῖ καὶ τὸ καταγράφει ἡ Πατριαρχική καὶ Συνοδική «Πρᾶξις»: «δοθῆναι ἀδειαν τῷ μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ Μοσχοβίας χειροτονεῖν μητροπολίτην Κιέβου, ἡνίκα ἐμμένη ὑστερούμενη γνησίου ἀρχιερέως ἡ μητρόπολις αὗτη». Ο Οἰκουμενικός Πατριάρχης Διονύσιος Δ' καὶ ἡ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου δέν εἶχαν λόγον νά παραχωρήσουν «ύπερεκπερισσοῦ» ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἐζητήθη.

δ) Οἱ ὅροι, τούς ὅποιοὺς θέτει ἡ Πατριαρχική καὶ Συνοδική Πρᾶξις, ἐπιβεβαιώνουν πέρα πάσης ἀμφιβολίας τὸ ὅτι δέν παρεχωρήθη τὸ κανονικὸν ἔδαφος τῆς Μητροπόλεως Κιέβου εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας. Οὐδέποτε συνέβη νά παραχωρηθῇ κανονικὸν ἔδαφος εἰς ἄλλην αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, ύπό τὸν ὅρον ὅτι δέν θά ἔχῃ τὸ δικαίωμα νά διοικῇ αὐτή πλήρως τὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ τρόπου ἐκλογῆς ἀρχιερέων της, καὶ, τὸ σπουδαιότερον, μέ τὴν ύποχρέωσιν νά μνημονεύεται εἰς τὸ «ἐν πρώτοις» τῆς Θείας Λειτουργίας ἡ Κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τὴν ὅποιαν προηλθε.

Ταῦτα ἐγνώριζε βεβαίως, τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας, καὶ διά τοῦτο αὐθαιρέτως **παρεβίασε τούς ὅρους αὐτούς καὶ οὐδέποτε τούς ἐτήρησε**, ἀκριβῶς διότι ἐπεδίωκε νά ἐνσωματώσῃ αὐτοβούλως τὴν Μητρόπολιν Κιέβου (καὶ τὴν Οὐκρανίαν) εἰς τὴν κανονικήν δικαιοδοσίαν του. Άλλα αὐτό ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς καὶ παραβίασιν τῶν ἰερῶν Κανόνων¹⁵ καὶ τῆς Πράξεως, εἰς τὴν ὅποιαν στηρίζεται ἡ ὅλη σχέσις τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας πρός τὴν περιοχήν αὐτήν. **Ἡ μή τήρησις τῶν ὅρων μιᾶς Πράξεως καθιστᾶ ἀκυρωτὸν τὴν Πρᾶξιν εἰς τὸ σύνολόν της.**

¹⁵ Οἱ κανόνες, οἱ ὅποιοι παραβιάζονται εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν εἶναι πολλοί, ὥπως οἱ 35 τῶν Αγίων Αποστόλων, 13 καὶ 22 τῆς Αντιοχείας, 15 τῆς Σαρδικῆς, 2 τῆς Β' Οἰκ. κ.ἄ.

Καί ἐπειδή δέν πρόκειται περὶ κοινοῦ ἡ κοσμικοῦ, ἀλλά περὶ ἐκκλησιαστικοῦ, δηλαδὴ ιεροῦ, κειμένου, ἃς ὑπομνησθοῦν πρός τοὺς παραβάτας τῶν ὅρων τά λόγια, μέ τά ὅποια καταλήγει ἡ Πρᾶξις:

«ὅ δέ παρά τά γεγραμμένα διανοηθείς ἡ ἄλλως πως βουληθείς ἀπείθειαν ἡ ἐναντιότητα ἐνδείξασθαι, τῇ τοῦ Κυρίου διαταγῇ ἀντιστήσεται καί παρ' ἐκείνου τάς ἀντιμισθίας ἔξει ὡς καταφρονητής τῶν πατριαρχῶν, ὅντων εἰκόνων τοῦ Θεοῦ ἐμψύχων τε καί ζωσῶν».

4. Τήν ύπό τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας παραβίασιν καί μή τήρησιν τῶν ὅρων τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1686 τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, λόγω τῶν δυσμενῶν ίστορικῶν συνθηκῶν, ύπό τάς ὅποιας διετέλει, ἀνέχθηκε καί ἀπεσιώπησεν, ἀλλ' οὐδέποτε διέγραψεν ἡ ἐλησμόνησεν. Απόδειξιν τούτου ἀποτελεῖ ἡ χορήγησις ύπό τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκεφαλίας εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Πολωνίας τό 1924 διά τῆς ἐκδόσεως Τόμου, εἰς τόν ὅποιον ἀναφέρεται ρητῶς ὅτι ἡ ἀπόφασις αὐτῇ στηρίζεται εἰς τό γεγονός ὅτι ἡ Πολωνία ἀνῆκεν ἐκκλησιαστικῶς εἰς τόν ύπό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον Μητροπολίτην Κιέβου, καί ὅτι δέν ἐτηρήθησαν ύπό τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας οἱ προβλεπόμενοι ὅροι. Ή χορήγησις τῆς αὐτοκεφαλίας εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Πολωνίας ἔγινε δεκτή ἀπό ὅλας τάς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, πλήν ἐκείνης τῆς Ρωσσίας, ἡ ὅποια ἔχορήγησεν ἴδιον αὐτοκέφαλον εἰς τήν Ἐκκλησίαν αὐτήν τό 1949. Διά τοῦ τρόπου τούτου ἐμμέσως ἔγινε δεκτόν ἀπό ὅλας τάς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, πλήν ἐκείνης τῆς Ρωσσίας, καί τό κυριαρχικόν δικαίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐπί τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς εἰς τό Πατριαρχεῖον Αντιοχείας τό 1792 τά ἀκόλουθα:

«τό ἀντιλαμβάνεσθαι μέν καί ἐκ τῶν ἐνόντων βοηθεῖν πρός τάς χρείας καί τοῖς λοιποῖς ἀγιωτάτοις Πατριαρχικοῖς καί Αποστολικοῖς Θρόνοις, πάνυ προσῆκον ἐκ παλαιοῦ ἥγεῖται ὁ καθ' ἡμᾶς ούτωσί

άγιώτατος Πατριαρχικός, Αποστολικός καί Οἰκουμενικός Θρόνος, ἀφαιρεῖσθαι γε μήν ἐκείνων τά δίκαια καί πλεονεκτεῖν ἀδικοῦντα, οὐχ ὅπως πράττειν, ἀλλ' οὐδέ ἀκούειν ἀνέχεται. Ἐκεῖνο μέν γάρ δίκαιον καί ἄξιον ἔαυτοῦ, τοῦτο δέ τούναντίον ἀδικόν τε καί ἀποεπές τῷ Πατριαρχικῷ ἄξιωματι»¹⁶.

Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον πάντοτε προσέτρεξεν εἰς βοήθειαν καί συναντίληψιν τῶν δοκιμαζομένων Ὁρθοδόξων Ἑκκλησιῶν. Οὐδέ ὅμως «ἀκούειν ἀνέχεται» τόν σφετερισμόν τῶν κανονικῶν δικαίων μιᾶς Ἑκκλησίας ἀπό ἄλλην. Ὄλα τά ύπάρχοντα σχετικά ἐπίσημα ἔγγραφα προβλέπουν ὅτι ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης Κιέβου θά ὠφειλε νά ἐκλέγεται ἀπό τήν Ἑκκλησίαν τῆς Οὐκρανίας καί νά μνημονεύῃ ὡς κανονικήν «ἀρχήν» του «ἐν πρώτοις» τόν Οἰκουμενικόν Πατριαρχην κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν. Ή μή τήρησις τῶν θεμελιωδῶν αὐτῶν ὅρων ἀποτελεῖ σφετερισμόν ξένης δικαιοδοσίας. Ή δέ ύπαρξις τῶν ὅρων αὐτῶν εἰς ὅλα τά ύπάρχοντα ἐπίσημα κείμενα μαρτυρεῖ ὅτι ή Ἑκκλησία Κωνσταντινούπολεως οὐδέποτε ἀπεμπόλησε *de jure* τά κανονικά δικαιώματά της εἰς τήν Ἑκκλησίαν τῆς Οὐκρανίας.

Πρέπει ἐπίσης, νά ἐπισημανθῇ καί ἔνα ἐκ τῶν βασικῶν ἄξιωμάτων τοῦ δικαίου: ή ἀρχή, ή ὅποια ἐξέδωσε μίαν Πρᾶξιν ἔχει ἀπόλυτον προτεραιότητα εἰς τήν ἐρμηνείαν της. Συνεπῶς, εἰς τήν συγκεκριμένην περίπτωσιν ή ἐρμηνεία τῶν Πατριαρχικῶν καί Συνοδικῶν Πράξεων ἀνήκει πρωταρχικῶς εἰς τόν Οἰκουμενικόν Θρόνον.

Δικαιοῦται, συνεπῶς, καί ύποχρεοῦται τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον νά λαμβάνη τήν προσήκουσαν μητρικήν μέριμναν περί τῆς Ἑκκλησίας τῆς Οὐκρανίας εἰς κάθε περίπτωσιν, κατά τήν ὅποιαν κρίνεται τοῦτο ἀναγκαῖον.

---

¹⁶ Καλλινίκου Δεληκάνη, Ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα, Τομ. Β', 1904, σ. 217

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κείμενα

A'

Πατριαρχική καί Συνοδική «Πρᾶξις», ἡτοι «Γράμμα Εκδόσεως» τοῦ ἔτους 1686

ΕΚΘΕΣΗ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ
ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ
ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΑΡ. 22

Εἰσαγωγή

Μεταξὺ τῶν χειρογράφων κωδίκων ποὺ κατέχει τὸ Ιστορικό καὶ Παλαιογραφικὸ Άρχειο (ΠΠΑ) τοῦ Μορφωτικοῦ Ιδρύματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης (ΜΙΕΤ) εἶναι καὶ δικάστης ὑπὲρ ἀριθμὸν 22, δόποιος περιέχει ἀντίγραφα πράξεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατ' ἐπιλογὴν κυρίως τοῦ 17^{ου} καὶ 18^{ου} αιῶνος.

Ο κώδικας περιέχει συνολικὰ 268 πράξεις κατὰ κύριο λόγο πατριαρχικές καὶ νομικές καὶ ἐπὶ πλέον κάποια συνοπτικά κεφάλαια θεολογικῆς φύσεως.

Περιέχονται πράξεις ἐπωνύμων καὶ ἀνωνύμων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν ποὺ ἀναφέρονται σὲ ποικίλα διοικητικὰ θέματα τοῦ Πατριαρχείου, ὅπως ἀπονομὴ σταυριοπηγιακῆς ἀξίας σὲ μονές, συνοδικὲς ἀποφάσεις χειροτονιῶν ἀρχιερέων καὶ καθαιρέσεων, ἀπανταχοῦσες καὶ ἄλλες νομικῆς φύσεως ὑποθέσεις. Τὰ πέντε πρῶτα χωρὶς ἀριθμηση φύλλα περιέχουν πίνακα τῶν περιεχομένων κατὰ θεματικὴ ἀλφαβητικὴ σειρά.

Συνοπτικὰ περιέχονται πράξεις τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν

Μητροφάνους Γ' (1567)

Νεοφύτου Β' (1611)

Παϊσίου Α' (1654)

Ιωαννικίου Β' (1655)

Παρθενίου Δ' (1667-1684, β' καὶ ε' πατριαρχεία)

Γερασίμου Β' (1673)

Ιακώβου (1681-1688, α', β' καὶ γ' πατριαρχεία)

Καλλινίκου Β' (1688-1702)

Διονυσίου Δ' (1682-1695 γ', δ' καὶ ε' πατριαρχεία)

Νεοφύτου Δ' (χ. χρονολογία)

Γαβριὴλ Γ' (1703-1704)

Κυπριανοῦ Α' (1708-1713, α' καὶ β' πατριαρχεία)

Αθανασίου Ε' (1710)

Κυρίλλου Δ' (1711-1712)

Ιερεμίου Γ' (1719)

Παϊσίου Β' (1732)

Καὶ 90 επὶ πλέον πράξεις ἀδήλων πατριαρχῶν.

Ἐπίστης περιέχονται πράξεις ἐπίλυσης νομικῶν ὑποθέσεων ἀπὸ τὰ ἔτη 1662 ἔως 1731.

.....

Διαπιστώσεις

1. Ο Κώδικας πατριαρχικῶν γραμμάτων του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ εἶναι αὐθεντικὸς καὶ γνήσιο προϊὸν ἐνὸς γραμματέως καὶ συνεργατῶν του τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.
2. Οἱ ἀναφερόμενες χρονολογίες 1784 καὶ 1785 στὸ τελευταῖο μη ἀριθμημένο φύλλο βρίσκονται σὲ συνάφεια μὲ τὴ γραφὴ τοῦ κώδικα, ὡστε νὰ τοποθετεῖται αὐτὴ ὅπωσδήποτε μετὰ τὸ ἔτος 1732 καὶ 1784 καὶ κατὰ πάσα πιθανότητα γύρω στὸ ἔτος 1750, ὅπότε ἐμφανίζεται νὰ ἐπικρατεῖ καὶ τὸ διαφαινόμενο ὑδατόσημο τοῦ χαρτιοῦ.
3. Πολλὲς ἀπὸ τὶς περιεχόμενες πράξεις ὁ ὑπογράφων ἔχει ταυτίσει καὶ ἔχει ἐντοπίσει εἴτε σε ἀντίστοιχους κώδικες συλλογῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων (ὅπως ὁ κώδικας Γ' του Αρχείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ κώδικας Κριτίου, ὁ κώδικας 315 τοῦ

Πατριαρχείου Άλεξανδρείας, είτε σὲ δημοσιεύματα τοῦ Μ. Γεδεών,
τοῦ Καλλινίκου Δεληκάνη καὶ ἄλλων.

4. Τὰ ἀναφερόμενα κτητορικὰ σημειώματα ποὺ παρουσιάζουν τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Αγαθάγγελο ως κτήτορα τοῦ κώδικα ἐνισχύουν τὴ διαπίστωση τῆς αὐθεντικότητας τῆς προέλευσης καὶ τῆς χρήσης τοῦ κώδικα ἐντὸς τῆς πατριαρχικῆς γραμματείας. Ο δὲ Κωνσταντίνος Γεωργιάδης (ἔχω ἐντοπίσει καὶ ἀνάλογο κτητορικό του σημείωμα σὲ χειρόγραφο τῆς συλλογῆς τοῦ Μουσείου Μπενάκη) πρέπει σαφῶς να ἔχει οἰκογενειακὴ σχέση μὲ τὸν πατριάρχη Αγαθάγγελο. Πάντως αὐτὸ εἶναι θέμα περαιτέρω ἔρευνας.
  5. Ἐπομένως οὐδεμία ἀμφιβολία ύπάρχει περὶ τῆς αὐθεντικότητος τόσο τοῦ ἴδιου κώδικος, ὅσο καὶ τῶν ἐμπεριεχομένων κειμένων.
-

Αθήνα, 18 Σεπτεμβρίου 2018

Ἄγαμέμνων Τσελίκας
Προϊστάμενος τοῦ Ιστορικοῦ καὶ Παλαιογραφικοῦ Αρχείου
τοῦ Μορφωτικοῦ Ίδρυματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης

Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ π(ατ)ριαρχικοῦ, καὶ συνοδικοῦ γράμματος τοῦ δοθέντος / τῷ μακαριωτάτῳ π(ατ)ριάρχῃ Μοσχοβίας ἐκδόσεως φημὶ γράμματος, ἐπὶ τῷ / εἶναι τὴν μ(ητ)ρόπολιν Κιόβου ὑποκειμ(έν)ην τῷ π(ατ)ριαρχ<ικῷ> αὐτοῦ θρόνῳ, καὶ χειροτονεῖσθαι τὸν ψηφισθησόμ(εν)ον Κιόβου ὑπ' αὐτοῦ.

+ Πάντα φησὶν ὁ ἀποστολικὸς λόγος πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω, εἴτε γ(ὰ)ρ πρατ/τόντων ἡμῶν, εἴτε καὶ λεγόντων, ὁ σκοπὸς ἡμῶν δέον ἐνεργεῖσθαι πρὸς / καταρτισμὸν τοῦ πλησίου, καὶ διευθύνεσθαι πρὸς ὡφέλειαν τῶν ἀδελφῶν. πάν/τας γὰρ ὁ θεῖος ἀπόστολος, καὶ ἀδελφοὺς καλεῖν οὐ παύετ(αι), καὶ τῆς διορθώσεως / αὐτῶν ἐπιμελούμενος οὐκ ἀναβάλλετ(αι), εἰσηγούμ(εν)ος τὰ πρὸς σ(ωτη)ρίαν συντείνοντα, καὶ / ὑπομιμνήσκ(ων) ἔκαστον, μὴ ἀμελεῖν τῆς οἰκί(ας) ἐπαγγελί(ας), ἀλλ' ἀγρύπνοις / ὅμμασι, καὶ ἀτενέσι νοὸς ὄρμήμασιν ἐμβάλλειν ἔκάστω τὴν προσηνῆ θερα/πείαν, καὶ οὕτω μέχρι τοῦ νῦν οἱ τῆς ἐπαγγελί(ας) ταύτης διάδοχοι ἀποστολικῶς / διηγον, ὃν τὴν διαδοχὴν καὶ τῆς ἡμῶν μετρ<ιότητος> κρίμασι τοῦ τὰ πάντα, ὡς αὐτῷ ἔδοξε, διευθετοῦντος παντοδυνάμου Θ(εο)ῦ, διαδεξαμ(έν)ης, καὶ συνοδικῶς προ/καθημένης συνεδριαζούσης αὐτῇ, καὶ ίερωτάτων συναδελφῶν ἀρχιερέ(ων) γράμ/ματα σεβάσμια ἐνεφανίσθησαν τῶν γαληνοτάτ(ων), ὁρθοδοξοτάτων, καὶ θεοστέ/πτων βασιλέων, καὶ μεγάλων κνέζηδων Μοσχοβί(ας) κυρί(ων) κυρί(ων) ἀδελφῶν Ἰωάννου / Ἀλεξιοβίτζη, καὶ Πέτρου Ἀλεξιοβίτζη, καὶ αὐτοκρατόρ(ων) πάσης μεγάλης, καὶ μικρᾶς /καὶ λευκῆς Ρωσί(ας), πολλῶν τε αὐθεντειῶν, καὶ γαιῶν ἀνατολικῶν, δυτικῶν, καὶ βιορεί(ων) π(ατ)ρικῶν, καὶ προπατορικῶν κληρονόμ(ων), καὶ ἐξουσιαστῶν, περιποθήτων κατὰ / Κύριον, καὶ ἐκ σπλάγχνων ἀγαπητῶν υἱῶν αὐτῆς, καὶ τοῦ μακαριωτάτου π(ατ)ριάρχου / Μοσχοβίας, καὶ πάσης Ρωσίας κὺρο Ἰωακείμ, ἐν ἀγίῳ πν(εύματ)ι ἀγαπητοῦ ἀδελ/φοῦ αὐτῆς καὶ συλλειτουργοῦ τού τε εὔσεβεστάτου, καὶ περιφανεστάτου ὑπηκόου / τῶν εἰρημ(ένων) κρατίστ(ων) μεγάλ(ων) βασιλέ(ων) τοῦ Ζαμποροβιανοῦ στρατεύματος ἔκατέρ(ων) τῶν / μερῶν Βορυσθένους χατμάνου κυρίου Ἰωάννου Σαμουηλοβίτζου ἐν Κ(υρί)ῳ υἱοῦ / αὐτῆς ἀγαπητοῦ διαλαμβάνοντα, ὅτι ἡ τοῦ Κιόβου ἐπαρχία διὰ τὸ εἶναι ὑποκειμένη ὑπὸ τὸν ὑψηλότατον, καὶ ἀγιώτατον οἰκουμενικὸν θρόνον τῆς Κων/σταντινουπόλεως τὴν τοῦ ἀρχιερέως αὐτῆς χειροτονίαν, ὡς ἀείποτε περὶ [γρ. παρὰ] τούτου // ἐλάμβανε κατὰ τὴν τῶν ἰερῶν νόμ(ων) διακέλευσιν, πρὸ χρόν(ων) δὲ οὐκ ὀλίγ(ων) τ(ῆς) /

μ(ητ)ροπόλεως ταύτης χηρευσάσης, καὶ παραδραμόντος καιροῦ, καὶ μὴ χειροτονηθέντος /γνησίου ἀρχιερέως ἐν αὐτῇ ὡς μεταξὺ τῶν δύο μεγίστ(ων) βασιλεῶν μάχαι τινὲς πα/ρεμπεσοῦσαι, καιροῦ δραξάμενος, καὶ εὐκαιρεί(ας) ἐντυχὼν ὁ ἔχθρὸς τῆς ὁρθῆς, καὶ ἀλη/θοῦς, καὶ ἀγί(ας), καὶ ἀμωμήτου πίστεως τῶν ὁρθοδόξ(ων) χριστιανῶν ζιζάνια, καὶ ἀκάνθας / ἐγκατέσπειρε μεταξὺ τοῦ σίτου, / ἦτοι τῆς ὁρθοδοξί(ας), καὶ κινδυνεύει ταύτην ὑποχείριον / ἔξειν τοῖς ἀλλοτρίοις, καὶ ἐναντίοις φρονήμασι, καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτουν μετὰ μεγάλης εὐ/λαβείας, καὶ ὅτι πλείστης παρακλήσεως δοθῆναι ἄδειαν τῷ μακαριωτάτῳ π(ατ)ριάρχῃ / Μοσχοβίας χειροτονεῖν μ(ητ)ροπολίτην Κιόβου, ἥνικα ἐμμένει ὑστερούμ(έν)η γνησίου ἀρχιερέως ἡ μ(ητ)ρόπολις αὕτη, ἢ δι' εὐλόγους αἰτί(ας) καθαιρεθῆ ὁ ἀρχιερατεύ(ων), ὄντινα ἀν / ἐκλέξωσιν οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑποκείμενοι ἐπίσκοποι, ἀρχιμανδρῖται, κα/θηγούμενοι τῶν ἰερῶν μοναστηρί(ων), καὶ οἱ λοιποί, ὡς εἴθισται, διὰ τὸ μὴ μένειν τοῦ λοιποῦ ἀ/προστάτευτον τὴν παροικίαν ταύτην, ὡς δυσκόλως καὶ πάνυ δυσχερῶς ἀποτελου/μένης ἐντεῦθεν τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως, ὡς πᾶσι κατάδηλον ὅν, καὶ σπε(ι)ρούσης / ἐς αὐθις ζιζάνια, ἢ τοι αἰρέσεις, καὶ σχισματικὰς δόξας ὁ ἔχθρὸς τῆς ἀληθεί(ας) διάβο/λος, ὅπερ καὶ ἡ μεγίστη, καὶ κραταιὰ βασιλεία καὶ κυριεύουσα ἡμῶν ἐπρόσταξεν ὡς / παρακληθεῖσα ὑπὸ τῆς γαληνοτάτης, καὶ χριστιανικωτάτης ταύτης βασιλεί(ας) , δηλαδὴ / μηδὲν ἔμποδον ποιῆσαι εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ὅθεν ἡ μετριότης ἡμῶν ἄτε / τῆς περιωπῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐντευχηκυῖα καὶ ὅση δύναμις φρον/τίζειν τῶν φροντίδος δεομέν(ων) ἐγνωκυῖα, ὡς λόγον ὑφέξουσα περὶ πάντων τῶν θεό/θεν αὐτῇ ἐμπεπιστευμέν(ων), τὴν αἵτησιν ταύτην ὡς ἀσμένως ἐδέχθη, εὐλογόν τε οὖσαν, / καὶ δικαίαν, κατασφαλίσαι ἐγγράφως ἔκρινεν ἄξιον. Καὶ δὴ γράφουσα μετὰ τῆς / περὶ αὐτὴν ἰερᾶς τῶν ἀρχιερέ(ων) συνόδου, καὶ ὑπερτίμ(ων) τῶν ἐν Ἀγίῳ Πν(εύματ)ι ἀγα/πητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἀποφαίνετ(αι), ἵνα ἡ ἀγιωτάτη ἐπαρχία / Κιόβου εἴη ὑποκειμένη ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου π(ατ)ριαρχικοῦ θρόνου τῆς Μεγάλης, // καὶ θεοσώστου πόλεως Μοσχοβί(ας), χειροτονεῖσθαι δηλαδὴ μ(ητ)ροπολίτην Κιόβου ἐν αὐτῇ /ἥνικα παρεμπέσῃ χρεία παρὰ τοῦ μακαριωτάτου Μοσχοβίας, ὄντινα / ἀν ἐκλέξωσιν οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑποκείμενοι θεοφιλ<έστατοι> ἐπίσκ<οποι>, αἰδεσιμ<ώτατοι> / ἀρχιμανδρῖται, ὅσιωτ<ατοι> καθηγούμενοι τῶν ἰερῶν, καὶ σεβασμί(ων) μοναστηρί(ων), ὅσιωτ<ατοι> ἱερομ<όναχοι>,

εὐλαβ[<]έστατοι[>] ίερεῖς, ὅσιοι μοναχοί, καὶ ἀρχοντες, καὶ λοιποί, προτροπῆ, καὶ ἀδείᾳ / τοῦ ἐκεῖσε περιφανεστάτου μεγάλου χατμάνου, ώς συνήθεια τῷ τόπῳ ἐπεκράτησε /καὶ λαμβάνειν παρ' ἐκείνου τὴν ἐν μεμβράναις λεγομένην πρᾶξιν, καὶ γινώ/σκειν ἐκείνον γέροντα, καὶ προεστῶτα αὐτοῦ ώς παρ' ἐκείνου χειροτονουμένη, καὶ οὐχὶ ύπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ, ώς ἀνωτέρω εἴρηται, διά τε τὸ τόπου ὑπερβάλλον / διάστημα, καὶ διὰ τὰς συνεχῶς συμβαινούσας ἀναμεταξὺ τῶν δύο βασιλειῶν μάχας, καὶ τρόπῳ συγκαταβατικῷ χρωμένου κατὰ τὴν αὐτοῦ προπάλαιον συνήθειαν, / καὶ διδόντως οἰκονομικῶς ἐκείνω τὴν τοιαύτην ἄδειαν. Ήνίκα δὲ ἐκτελῶν εἴη / ὁ μ(ητ)ροπολίτης οὗτος Κιόβου ἐν τῇ παροικίᾳ ταύτῃ τὴν θείαν, καὶ ιερὰν, καὶ ἀναί/μακτον θυσίαν μνημονεύη ἐν πρώτοις τοῦ σεβασμίου ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ / π(ατ)ριάρχου ώς ὄντος πηγή, καὶ ἀρχή, καὶ ὑπερκειμένου πάντων τῶν πανταχοῦ παροικιῶν τε, καὶ ἐπαρχιῶν, ἔπειτα τοῦ π(ατ)ριάρχου Μοσχοβί(ας) ώς γέροντος αὐτοῦ / μηδενὸς κατὰ τοῦτο ἐναντιουμένου, ἢ ἀντιλέγοντος τὸ παράπαν ώς εὐλόγως, καὶ / δικαίως γεγονός. Ό δὲ παρὰ τὰ γεγραμμένα διανοηθείς, ἢ ἄλλως πως βου/ληθεὶς ἀπείθειαν, ἢ ἐναντιότητα ἐνδείξασθαι τῇ τοῦ Κ(υρίου) διαταγῇ ἀντιστήσεται, / καὶ παρ' ἐκείνου τὰς ἀντιμοισθί(ας) ἔξει ώς καταφρονητής τῶν π(ατ)ριαρχῶν ὄντων / εἰκόνων τοῦ Θ(εοῦ) ἐμψύχων τε, καὶ ζωσῶν. Διὸ καὶ εἰς δήλωσιν καὶ βεβαίωσιν τῆς / ὑποθέσεως ταύτης ἐγράφη τὸ παρὸν συνοδικὸν ἐκδόσεως γράμμα ἐν τῷ / ιερῷ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης[>] Ἐκκλησίας[>] κώδικι καὶ καταγραφὲν ἐνεχειρίσθη τῷ μακαρ[<]ιωτάτῳ[>] / π(ατ)ριάρχη Μοσχοβί(ας) κὺρο Ιωακείμ ἐν ἔτει σ(ωτη)ρίω ,αχπις^ω ἐν μηνὶ Ιουνίῳ, ἵνδικτιῶνος θης.

α'

Γίνεται ἀπό μητέρων ή από πάτερν, τῇ συναστήτριψι τῆς δοθίσης
Τοῦ γένους, εἰδί την απόρχησιν συγχώρεις τιμόσων γεννήσης καὶ οὐκ
τίνη τιμή τούτην πότε διατίθεται; Πατέρος πολλοῖς τούτην την
σοδονγόθεν δινέσθηστην πότε ταῦτα.

Θεοῖς τοῖς γεννητοῖς πότες ταῦτα οἱ πατέρες πρόδει, καὶ θεοῖς αἴσιοις:
Πότε πάτερν, καὶ θεοῖς πάτερν, οἱ πατέρες τοὺς πάτερν απεγένετο εποίησεν
πατέροις τούτοις, τὴν πολλωματίαν πότες πρόδεις πατέρες πάτερν πάτερν τοῖς
πάτερν πότες αὐτούς τούτους, τὴν αὐτούς τούτους πρόδεις πάτερν πάτερν τοῖς
πάτερν πάτερν τούτους τούτους, τὸν πρόπτερον τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος, τὸν πρόπτερον τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος

Πατριαρχική ἐπιστολή πρός τούς Βασιλεῖς τῆς Ρωσσίας*

Διονύσιος, ἐλέω Θεοῦ Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικός Πατριάρχης.

Γαληνότατοι, κράτιστοι, Θεόστεπτοι, Θεοφρούρητοι, νικηταί τροπαιοῦχοι καὶ ὑπερασπισταί τοῦ Χριστιανικοῦ γένους, ἐλέω Θεοῦ Αὐθένται, Βασιλεῖς καὶ μεγάλοι Κνέζιδες, εὐσεβέστατοι ἀδελφοί Κύριοι Κύριοι Ἰωάννη, Πέτρε καὶ Σοφία Ἀλεξιοβίτζηδες, πάστης Μεγάλης καὶ Μικρᾶς καὶ Ἀσπρης Ρωσσίας, καὶ Αὐτοκράτορες Μοσχοβίας, Βλαντιμιρίου, Κιόβου, Νοβαγραδίου, Βασιλεῖς Καζανίου, Βασιλεῖς Αστραχανίου, Βασιλεῖς Σιμπιρίου, Μεγάλοι Αὐθένται Πισχοβίου, καὶ Μεγάλοι Κνέζιδες Λίτφας, Σμολέντζκας, Ντεβερίου, Βολινοτζκίου, Πουτοσκίου, Γιργορσκίου, Περμισκίου, Νταντζικίου Μπουργαρίας, καὶ ἄλλων πολλῶν Αὐθένται, καὶ Μεγάλοι Κνέζιδες τῆς χαμιλῆς γῆς Τζερνιχοβίου, Ρεζανίου, Πολοτζκίου, Όμπτορσκίου, Ροστοβίου, Κοντισκίου, Ιεροσλαβίου, Πελοζερίου, Ούντουρίου, Βετορσκίου, Λιθομσκίου, Μεστησλευσκίου, καὶ παντός βιορείου μέρους ἔξουσιασταί, καὶ αὐθένται γῆς Ίβηρίας, Ταλίνων, Κρουζίνων Βασιλέων καὶ Καππαρτίνων, γῆς Τζερκέζων, Ἡγορίου, Κρουζήνων, καὶ ἄλλων πολλῶν ἥγεμόνων καὶ Ἐπαρχιῶν ἀνατολικῶν, δυτικῶν καὶ βορινῶν προδιοικηταί καὶ ἔξουσιασταί, καὶ ἐκ προγόνων νικηταί καὶ κληρονόμοι, υἱοί ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητοί καὶ ἐκ σπλάγχνων περιπόθητοι τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπεύχομαι τῇ Ύμῶν ἀγιωτάτῃ καὶ κραταιᾶ Βασιλείᾳ χάριν οὐράνιον καὶ σωτήριον ἔλεος παρά τῆς ὑπερφώτου καὶ ὑπερουσίου καὶ ἐνιαίας καὶ μακαρίας καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀσυγχύτου Τριάδος, ἀφ' ἣς πᾶσα δόσις ἀγαθή καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον, ὁῶσιν καὶ εὐεξίαν σώματος, ἀνδρίαν καὶ ἰσχύν κατά πάντων τῶν ἀντικειμένων, γῆρας βαθύτατον, νίκην καὶ τρόπαια κατ' ἔχθρῶν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων, στερέωσιν ἐπίμονον, καὶ αὔξησιν τῆς κραταιᾶς καὶ ἀγίας Βασιλείας εἰς διαδοχάς τοῦ Θεοσώστου καὶ Θεοφρούρήτου Βασιλικοῦ Ύμῶν Γένους.

* Вл. Собрание государственных грамотъ и договоровъ, хранящихся въ государственной коллегии иностранныхъ дылъ, Част четвертая, Москва, 1826, с. 514-517. (ἀπό τό κείμενο, σ. 6, σημ. 3)

Ἡ Θεία καὶ τελεταρχική παντοδυναμία, εἰ καὶ δίχα μέσων καὶ αἰτίων ἐκ τοῦ μή ὅντος εἰς τό εἶναι τὰ πάντα παρήγαγεν, ἀλλ' ὅμως διὰ μέσων καὶ αἰτίων ὡς ἐπὶ τό πολύ, οὐ μόνον τά κατά φύσιν, ἀλλά καὶ τά ὑπερφυῆ κατεργάζεται ὅθεν καὶ τήν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπό τοῦ παγκοσμίου κατακλισμοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ περιέσωσε ναυτικῇ παραδόξῳ ναυαρχοῦντος τοῦ Νῶε· καὶ τὸν λαόν τοῦ Ἰσραὴλ διά τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διεβίβασε καὶ τῇ στρατηγίᾳ στρατηγοῦντος Μωσέως· καὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ ἔχόρτασεν ἀφειδέσι χερσί σιτοδοτοῦντος Ἰωσήφ, καὶ μυρία ἄλλα δι' αἰτίων ὁργανικῶν, κατά τινας τῶν ἔξω φιλοσόφων, θαυμασίως ἀπειργάσατο, ὅσα ἡ Θεία Γραφή τρανῶς διαδίδωσιν· οὕτω καὶ νῦν τῆς παροικίας Κιόβου δεινῶς πιεζομένης ὑπό ποικίλων περιστάσεων τῆς ποιμαντικῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κυβερνήσεως, ὡς μέσω ἐπιτηδείως καὶ προσφυεῖ ὁργάνων ἐν τῇ τρυτάνῃ τῆς παναγίας καὶ ζωοποιοῦ Τριάδος ἐκλεχθέντι τῷ Ὑμετέρῳ ἀεισεβάστῳ Κράτει ἔχρησατο· ὅθεν καὶ γράμματα σεπτά τῆς Ὑμῶν Θεοφρουρήτου Βασιλείας προσηνέχθησαν ἡμῖν, ἐν πρώτοις τήν εἰρηνικήν καὶ νικητικήν Ὑμῶν κατάστασιν ἔξαγγέλοντα· εἴτα τό περί τήν παροικίαν Κιόβου συμβεβηκός διατρανοῦντα, ὅτι δηλαδή διὰ τό ὑπερβολικόν τοῦ τόπου διάστημα, καὶ διὰ τάς μεταξύ τῶν δύο μεγίστων Βασιλειῶν συμβάσας μάχας, οὐκ ἐδόθη ἄδεια παρά τῆς Πατριαρχικῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου μεγαλειότητος χειροτονηθῆναι γνήσιον Μητροπολίτην Κιόβου, μετά τό μεῖναι ἀπροστάτευτον τήν παροικίαν ταύτην κατά τήν ἐξ ἀρχῆς ἐπικρατήσασαν συνήθειαν, ὡς ὑποκειμένης τούτω, καὶ μεινάσης πρό χρόνου πολλοῦ ἀποιμάντου, ὁ ἔχθρος τῆς εὐσεβοῦς καὶ ὁρθῆς καὶ ἀληθοῦς καὶ ἀγίας καὶ ἀμωμήτου τῶν εὐσεβῶν καὶ ὁρθῶν Χριστιανῶν διάβολος δι' ὁργάνων πονηρῶν τῇ ποίμνῃ ταύτῃ ζιζάνια πάμπολλα ἐγκατέσπειρε, καὶ ἀκάνθας ὅτι πλείστας, ὥστε μικροῦ δεῖν καὶ τό σῖτον ἐναπέπνιξαν ἄν, ἥτοι τήν εὐσέβειαν, εἰ μή τό Ὑμέτερον Βασιλικόν ὁρθοδοξότατον Κράτος πρός ἀμυναν ἐξεγερθείη ἄν καὶ ἥτοῦντο τήν παροικίαν ταύτην Κιόβου ὑποταχθῆναι ὑπό τόν ἀγιώτατον Πατριαρχικόν τῆς Μοσκοβίας θρόνον, ὥστε ἡνίκα παρεμπίπτη χρεία χειροτονίας προσώπου ἀξίου, τοῦ ἐκλεχθησομένου παρά τῶν ὑποκειμένων τῇ Μητροπόλει ταύτη Ἐπισκόπων, Ἀρχιμανδριτῶν, Ἡγουμένων, ἰερέων, ἰερομονάχων, μοναχῶν, ἀρχόντων καὶ λοιπῶν, ἀδείᾳ καὶ προτροπῇ τοῦ κατά καιρούς ἐκεῖσε περιφανεστάτου Χατμάνου, ἔχη ἄδειαν ὁ κατά καιρούς μακαριώτατος

Πατριάρχης Μοσχοβίας καί πάσης Ρωσσίας χειροτονεῖν τοῦτον κατά τήν ἐκκλησιαστικήν διατύπωσιν, καί ἀποδεικνῦναι γνήσιον καί νόμιμον καί κανονικόν Μητροπολίτην Κιόβου μετά τῶν αὐτοῦ προνομίων, καί ἐγχειρίζειν αὐτῷ τήν ἐν μεμβράναις λεγομένην πρᾶξιν, ἥτις διαλαμβάνει ὅητῶς ἄπερ ἔκαστος τῶν Ἀρχιερέων ἐν τῇ ἴδιᾳ ἐπαρχίᾳ ἔχει ἐπ' ἔξουσίας ἐκτελεῖν. Διό τῆς ἡμῶν μετριότητος τήν ὑπόθεσιν συνοδικῶς προβαλούσης, καί ταύτην συνδιασκεψαμένης μετά τῶν περὶ αὐτήν ἰερωτάτων Μητροπολιτῶν, καί ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καί συλλειτουργῶν, οὐ μόνον εὔλογος ἀπεφάνη, καί δικαία ἐκρίθη, ἀλλά καί ἡ πρόνοια, ἥντινα κατεβάλετε, μεγάλως ἐπηνέθη, καί ἄκρως ἐθαυμαστώθη· περὶ οὗ καί γράμματα Πατριαρχικά συνοδικά ἔξετέθησαν, καί εἰς τὸν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας κώδικα κατεστρώθησαν, διαλαμβάνοντα ὅτι ὁ μακαριώτατος Πατριάρχης Μοσχοβίας καί πάσης Ρωσσίας κύρῳ Ἰωακείμῳ, ὃ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητός καί περιπόθητος ἀδελφός καί συλλειτουργός τῆς ἡμῶν μετριότητος ἔχῃ ἐπ' ἀδείας χειροτονεῖν Κιόβου Μητροπολίτην, κατά τήν ἐκκλησιαστικήν διατύπωσιν, ὅντινα ἀν ἐκλέξωσιν οἱ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτη ὑποκείμενοι, κατά τό ἐκδοθέν γράμμα τοῖς ὑποκειμένοις τῇ Κιόβου Ἐπαρχίᾳ, δηλαδή ἔχειν τούτους ἀδειαν ἡνίκα ἐμπίπτῃ χρεία προσώπου, γενησομένου Μητροπολίτου Κιόβου, ἐκλέγειν οὗτοι ὅντινα βούλωνται, καί οἱ μετά τοῦτον Πατριάρχαι ὅμοίως, καί ἡ Μητρόπολις αὕτη Κιόβου ἔστω ὑποκειμένη ὑπό τὸν Ἀγιώτατον Πατριαρχικόν τῆς Μοσχοβίας θρόνον, καί οἱ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντες, ὃ τε ἥδη καί ὁ μετά τοῦτον, γινώσκωσι γέροντα καί προεστῶτα αὐτὸν τὸν κατά καιρούς Πατριάρχην Μοσχοβίας ὡς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονούμενοι, ἐνός μόνου φυλαττομένου, δηλαδή ἡνίκα ὁ Μητροπολίτης Κιόβου ἰερουργῶν εἴη τήν ἀναίμακτον καί θείαν μυσταγωγίαν ἐν τῇ παροικίᾳ ταύτῃ, μνημονεύοι ἐν πρώτοις τοῦ σεβασμίου ὀνόματος τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς ἐξ αὐτοῦ πάντα τά ἀγαθά εἰς τά τῆς οἰκουμένης πέρατα διαδιδόμενα, καί πηγή πάντων ὡν, καί τρόπω συγκαταβατικῶ χρωμένη διά τάς ὁηθείσας αἰτίας, καί παρατιθεμένη εἰς τὸν θρόνον τοῦ Πατριάρχου Μοσχοβίας τήν ταύτης ὑποταγήν, ἔπειτα τοῦ Πατριάρχου Μοσχοβίας.

Δεόμεθα Υμῶν τῶν Γαληνοτάτων καί Θεοστέπτων Μεγάλων Βασιλέων, καί Αὐτοκρατόρων ὁρθοδοξοτάτων, ὅπως κατ' ἔτος μή

ἐκλείποι ἡ ἐκ σπλάγχνων υἱῶν ἐλεημοσύνη, ἀλλά μετοχετεύοιτε προσηνὴ τῇ καρδίᾳ καὶ ὅμματι ἵλεῳ καὶ ἡμεῖς οὐ διαλείψομεν, ἀλλά ἐσφείρει χεῖρας ὑπερεκτεταμένας πρός τὸν Ἀρχιποίμενα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν ἀρουραῖον, ἐκλιπαροῦντες αὐτὸν βραβεύειν τοῖς ὁρθοδοξοτάτοις καὶ Θεοστέπτοις Βασιλεῦσιν χάριν οὐρανίον, ὑγιείαν καὶ τελείαν εὐεξίαν, ὁῶσιν ψυχῆς τε ἄμα καὶ σώματος, τρόπαια καὶ νίκας κατ' ἔχθρῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων, αὔξησιν τῆς μεγίστης Υμῶν Βασιλείας, πληθυσμὸν εἰρήνης εἰς τὸ ὑπήκοον, ἀγάπην χριστιανικήν καὶ ἀδελφικήν ἀνυπόκριτον μεταξύ Υμῶν, διαδοχήν τοῦ Βασιλικοῦ Υμῶν γένους, μέχρις ὅτου ὁ ἥλιος τὸν αὐτοῦ διατρέχει κύκλον, χαράν καὶ εὐφροσύνην ἀνεκλάλητον, καὶ μετά ταῦτα τήν αἰώνιον μακαριότητα· ἔτι δέ συγχώρησιν καὶ Βασιλείαν οὐρανίον τοῖς ἀγιωτάτοις καὶ ἀοιδίμοις Υμῶν προπάτορσι, τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ταύτης τῆς Βασιλείας ὑπάρξασι. Ταῦτα μέν, ἡ δέ τρισυπόστατος καὶ ἀγία καὶ ζωαρχική καὶ Βασιλική Τριάς εἴη φύλαξ καὶ ἀρωγός Υμῶν ἐν βίᾳ παντί. Ἀμήν.

Ἐν ἔτει τῷ Σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἔξακοσιοστῷ ὄγδοηκοστῷ ἕκτῳ, ἱνδικτιῶνος ἐννάτῃ, μῆνα Μάϊον.

,αχπεῖς' ἱνδικτιῶν θ' μήν Μάϊος.

† Πρός Θεόν διάπυρος εὐχέτης τῆς Χριστιανικωτάτης Υμῶν Βασιλείας καὶ κατά πάντα πνευματικός πατήρ καὶ Οἰκουμενικός Πατριάρχης.